

โคกบ้านเก่า

ชื่อแหล่ง โคกบ้านเก่า

ที่ตั้ง หมู่ที่ 9 บ้านบางหอ ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

เส้นทางเข้าสู่แหล่ง ออกจากจังหวัดเพชรบุรีไปตามถนนสาย 3176 ไปประมาณ 9 กิโลเมตรเศษ จะมีทางแยกซ้ายเข้าวัดเขาตะเครา เข้าไปประมาณ 3 กิโลเมตร ถึงวัดเขาตะเครา เลี้ยวขวาไปประมาณ 500 เมตร มีทางลูกรังแยกขวาเข้าแหล่ง ไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตรเศษ

สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

สภาพภูมิศาสตร์ เป็นพื้นที่ราบอยู่ห่างจากชายทะเลประมาณ 6 กิโลเมตรเศษ

แหล่งน้ำ คลองบางหอ คลองโพธิ์โตด คลองบางด้วน และคลองบางครก

ประวัติ ชาวบ้านพบเห็น มาเป็นเวลานานแล้ว เรียกกันว่า โคกบ้านเก่า ต่อมาเมื่อมีชาวบ้านชื่อชมเข้าไปอาศัยอยู่จึงเรียกว่า โคกตาชม

เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2540 นายพจน์ กล่อมไสยาสน์ ได้ขุดต่อไม้และพบว่าเป็นท่อนซุงขนาดใหญ่ จำนวน 7 ต้น เมื่อข่าวแพร่กระจายออกไปมีชาวบ้านเข้ามาดูซุง และพบเห็นเศษภาชนะดินเผากระจายอยู่ทั่วไป จึงค้นหาโบราณวัตถุ ผู้ใหญ่บ้านตำบลบางหอ ได้แจ้งไปยังอำเภอเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2540 นายครรลอง ยุทธชัย ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายปกครองและพัฒนา อำเภอบ้านแหลม จึงแจ้งมายังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครคีรี เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2540 นายวิเศษ เพชรประดับ หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคีรี ได้เดินทางไปตรวจสอบ พบว่าบริเวณดังกล่าวเป็นเนินดินขนาดใหญ่ พบโบราณวัตถุจำนวนมาก โดยเฉพาะเศษภาชนะดินเผา กระจายอยู่ทั่วไปบนผิวดิน จึงได้รายงานไปยังสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 1 ราชบุรี ในวันที่ 21 สิงหาคม 2540 นักโบราณคดี จากสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 1 ราชบุรี และหัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคีรี ร่วมด้วยปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายปกครองและพัฒนา อำเภอบ้านแหลมและคณะ เดินทางไปตรวจสอบสถานที่ดังกล่าวโดยละเอียด

สภาพปัจจุบัน เป็นเนินดินขนาดใหญ่ เนื้อที่ประมาณ 10 ไร่เศษ ล้อมรอบด้วยป่าชายเลน ทางทิศเหนือห่างออกไปประมาณ 100 เมตร มีคลองบางหอไหลผ่านไปบรรจบกับแม่น้ำเพชรบุรี บริเวณวัดเขาตะเครา ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของแหล่ง ห่างออกไปประมาณ 2 กิโลเมตร เศษ

ตัวเนินดิน บริเวณกลางเนินเป็นพื้นที่โล่งเตียน จากการสำรวจ พบกองเปลือกหอยแครงปะปนกับเศษภาชนะดินเผา หนาแน่นเป็นแห่ง ๆ รวมทั้งสิ้น 13 แห่ง

ปัจจุบันที่ดินอยู่ในความครอบครองของนายมาก ศิริไพบุลย์และนางสาวเต้าหึง เหลืองทอง

โบราณวัตถุ

1. ภาชนะดินเผา พบเป็นปริมาณมาก ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพชำรุด และแตกเป็นเศษ

ภาชนะดินเผา พบทั้งภาชนะเนื้อดิน เนื้อแกร่ง และประเภทเครื่องถ้วยจีน พวกเครื่องลายคราม กระปุกเคลือบขาวแบบชิงไป รูปแบบที่พบมีทั้งภาชนะขนาดเล็ก ประเภทกระปุก ถ้วย ชาม ครก หม้อคะนง ฝาภาชนะ ไปถึงภาชนะขนาดใหญ่ พวกอ่าง ไห โอ่ง เต้าเซ็งกราน เป็นต้น

2. ตุ๊กตาดินเผาขนาดเล็ก ส่วนใหญ่พบเป็นชิ้นส่วนของตุ๊กตารูปคน ได้แก่ส่วนหัว และลำตัว แบบที่พบทั่วไปในแหล่งโบราณคดีสมัยอยุธยา นอกจากนี้ยังพบตุ๊กตาเคลือบรูปสัตว์ขนาดเล็ก รูปเสือ กระต่าย เป็นต้น

3. หอยเบี้ย พบเป็นปริมาณมาก ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ บางตัวมีตะกั่วหยอดไว้ในตัว

4. กระดุกคนและสัตว์ กระดุกคนส่วนใหญ่พบเป็นพื้น กระดุกสัตว์ส่วนใหญ่เป็นกระดุกสันหลังปลา มีหลายขนาด

5. อื่น ๆ เช่น เงินพดด้วง เงินอีแปะเงิน เต้าปูนสำริด เส้นตะกั่ว ก้อนโลหะ และอิฐ (ขนาด $28.5 \times 14.5 \times 4$ เซ็นติเมตร)

6. ท่อนซุง พบทั้งสิ้น 7 ต้น โดยพบอยู่ทางทิศเหนือของแหล่ง ห่างจากคลองบางหอ ประมาณ 50 เมตร พบจมอยู่ในเลนลึกประมาณ 3 เมตร อยู่เป็นกลุ่ม กลุ่มทางทิศตะวันตก พบ 3 ต้น ห่างออกไปอีกประมาณ 100 เมตร พบอีก 1 ต้น และอีกกลุ่มทางทิศตะวันออก พบอีก 3 ต้น ลักษณะของซุงที่พบทั้งหมด ยังไม่ได้รับการตกแต่งแต่อย่างใด ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร ยาวประมาณ 5 - 7 เมตร

จากหลักฐานต่าง ๆ ที่พบ ส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้สันนิษฐานได้ว่าเนินดินนี้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยชายทะเล อยู่ในช่วงสมัยอยุธยา มีการใช้ทรัพยากรจากทะเล มีการติดต่อกับชุมชนภายนอก เนื่องจากตั้งอยู่ในเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ จากอ่าวไทย เข้าสู่เมืองเพชรบุรี และเดินทางบกต่อไปยังเมืองสำคัญอื่น ๆ เช่น เมืองปราณ เมืองกุย ตามที่ปรากฏหลักฐานอยู่ในจดหมายเหตุการเดินทางของชาวต่างชาติในสมัยอยุธยา เช่น จดหมายเหตุของมองสิเออร์เซเบเรต์ ราชทูตฝรั่งเศส ซึ่งเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรีสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยมองสิเออร์เซเบเรต์ล่องเรือจากลพบุรี ผ่านกรุงศรีอยุธยา บางกอก ท่าจีน แม่กลอง เข้ามาตามแม่น้ำเพชรบุรี จนถึงเมือง แล้วเดินทางบกไปทางชะอำ เมืองปราณ เมืองกุย ผ่านช่องสิงขร ไปยังเมืองตะนาวศรี และเมืองมะริด ที่เป็นเมืองท่าสำคัญในขณะนั้น (องค์การค้าของคุรุสภา : 2511)

จากการพบท่อนซุงขนาดใหญ่จำนวน 7 ต้น สันนิษฐานว่าน่าจะมีการเตรียมการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ อาจเป็นวัด แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวที่จะเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้น จากข้อมูลของคนในท้องถิ่นกล่าวว่า มีเนินดินลักษณะเดียวกันนี้อีก 2 เนิน ในบริเวณใกล้เคียง ที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับแหล่งนี้ ซึ่งจะต้องดำเนินการสำรวจต่อไป

การพบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในแถบชายทะเล เป็นข้อสนับสนุนหลักฐานทางด้านเอกสารที่กล่าวถึงการเป็นบ้านเป็นเมือง ของผู้คนในแถบชายทะเลและลุ่มแม่น้ำด้านตะวันตกเฉียงใต้ที่มีพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ เพราะสภาพพื้นที่เหมาะสม ดินทะเลและเทือกเขา และมีการติดต่อกับพระนครศรีอยุธยา โดยมีหลักฐานปรากฏอยู่ใน คำให้การขุนหลวงหาวัด บรรยายตลาดค้าขายรอบพระนครศรีอยุธยา ตอนหนึ่งว่า “สรรพเครื่องสินค้าปากใต้บันทึกรือปากกว้างลึบศอกสามวามาทอดสมอขายอยู่ที่ตรงปากคลองคูจาม” และอีกตอนหนึ่งกล่าวว่า “เรือปากใต้กว้าง 6 ศอก 7 ศอกชาวบ้านยี่สาร บ้านแหลม เมืองเพชรบุรี แลบ้านบางตะบูนและบ้านบางทะเล บันทุกกะปีน้ำปลาปุเค็มปลาทุเรปลากระพงปลากระเบนย่างมาจอดเรือขาย แถววัดเจ้าพระนางเชิง” แสดงให้เห็นว่าอาหารพิเศษที่ปรุงมาจากทรัพยากรทางทะเลจากเมืองเพชรบุรีนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการบริโภคของผู้คน ในพระนครศรีอยุธยา (สุจิตต์ วงษ์เทศ : 2539) จึงกล่าวได้ว่าหมู่บ้านชายทะเลแถบนี้ ไม่ว่าจะเป็นบ้านแหลม บางตะบูน บางทะเล เป็นแหล่งผลิตอาหาร

ทะเลที่สำคัญมาตั้งครึ่งโบราณ บ้านเมืองแถบนี้มีความเจริญมั่งคั่งในระดับหนึ่ง สิ่งก่อสร้างที่หลงเหลืออยู่ที่เป็นหลักฐานของความรุ่งเรืองในอดีตที่เห็นชัดเจนที่สุดคือ ศาลาการเปรียญ วัดในกลาง เป็นอาคารไม้ทรงไทยขนาดใหญ่ รูปแบบคล้ายกับศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม ที่เป็นวัดสำคัญในเมืองเพชรบุรี ดังนั้นการพบหลักฐานชุมชนในสมัยอยุธยาที่บ้านบางหอนจึงมีความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สมควรอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษาต่อไป

การกำหนดอายุสมัย อยุธยาตอนปลาย

การประกาศขึ้นทะเบียน ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน

รูปแบบของแหล่งโบราณคดี แหล่งที่อยู่อาศัย

วันที่ปฏิบัติงาน สํารวจ 21 สิงหาคม 2540 บันทึก 25 สิงหาคม 2540

ผู้ปฏิบัติงาน นางสาวพยุ่ง วงษ์น้อย

ที่มาของข้อมูล

สำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี

ภาพประกอบ :

กองเปลือกหอยที่พบในบริเวณโคกบ้านเก่า

เศษภาชนะดินเผาจะพบปะปนอยู่กับกองเปลือกหอย

เศษภาชนะดินเผาพบเป็นจำนวนมาก หลายรูปแบบทั้งเคลือบและไม่เคลือบ
เป็นภาชนะที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

ภาชนะก้นกลมที่พบบริเวณโคกบ้านเก่า

ตุ๊กตาดินเผาขนาดเล็ก แบบที่พบทั่วไปในแหล่งโบราณคดีสมัยอยุธยา พบในบริเวณโคกบ้านเก่า

กระดุกก้างปลาที่พบเป็นจำนวนมากบริเวณโคกบ้านเก่า

ท่อนสูง 1 ใน 7 ต้นที่พบบริเวณโคกบ้านเก่า